σου καὶ στέναξε βαρειὰ, βαρειὰ κι ἁρμονικά. Μὰ ἔτυχε νὰ εἶσαι τότε στὶς ὡραῖες σου στιγμές, στὶς νεανικὲς κι ὡραῖες στιγμὲς τῆς ζωῆς σου. Κρατοῦσες, ναί, τὶς προγονικὲς περγαμηνὲς στὸ χέρι— μὰ στὸ ζερβὶ χέρι. Δόλωμα τὶς εἶχες κι ὄχι ὅπλο. Τὸ ἀντροφόνο δεξί σου ξάμωνε ψηλὰ τὸ γιαταγάνι — τρόμο τῶν ὀχτρῶν καὶ τῶν φίλων καύχημα. Δὲ διακόνευες—ἀπαιτοῦσες. Κ' ἤσουν σεβαστός, κ' ἤσουν θαμαστός, κ' ἤσουν ἥρωας. Ἔτσι σ' εἶδε ὁ Ποιητὴς καὶ συγκινήθηκε καὶ συντρόφεψε τὸ θυροδάρσιμό σου μὲ τοὺς ἤχους τῆς λύρας του.

Μὰ τόρα; ποῦ εἶνε τόρα τὸ σπαθί σου; Χάρβαλο σκουριάζει στὰ χώματα. Ποῦ εἶνε τ' ἀντροφόνο δεξί σου καὶ τὸ λεβέντικο κορμὶ κ' ἡ ἄξια περηφάνεια σου; Ἄτονα κι ἄνευρα κοίτονται στὴ γῆ· τ' ἄφηκες, τἄχασες, τὰ λησμόνησες ὠιμέ! τἄχες καὶ τἄχασες!..

★

Ὄχι· δὲν ἀξίζεις καὶ δὲ θὰ σὲ κλάψω ἐγώ. Οὔτε ἡ πομπιεμένη σου ζωὴ μὲ συγκινεῖ, οὔτε κι ὁ ἄφευκτος θάνατός σου Γεννήθηκες στ' ἀστραπόβροντα καὶ ξεψυχᾶς μέσ' στὸ βοῦρκο. Γεννήθηκες γιὰ νὰ πεθάνῃς γοργά, σὰν τὸ συχαμερὸ παράλλαμα. Μόλις γεννήθηκες φόρεσες τὴν προγονικὴ χλαμύδα, πῆρες τ' ἀρχαῖο σκῆπτρο στὸ χέρι σου, τ' ἄφυλλο καὶ τ' ἄκαρπο τ' Ὁμηρικὸ σκῆπτρο κ' εἶπες ν' ἀνα στήσῃς γενιά. Καὶ τὄκαμες Μὰ πῶς τὄκαμες, ἀλοίμονό σου! Ἀντὶ κορμιὰ ἴσκιους ἔβγαλες· ἀντὶ στητοὺς παληκαράδες κακότροπα Τελώνια. Εὔκολο σοῦ ἦταν νὰ ζήσῃς καταχτητὴς καὶ προτίμησες τὴ ζητιανιά. Ἀ! πῶς χαίρουμαι τόρα στὸ ξυλοφόρτωμά σου! Κοιτάζω μὴ φανῇ κοκκινάδι στὸ μάγουλο, θυμὸς στὸ αἷμα σου· τίποτα. Τὸ ἔμπυο δὲν κοκκινίζει. Τὸ προγονικὸ φκιασίδι ποῦ πασάλειψες τὸ πρόσωπό σου, δὲ δείχνει ντροπή. Πασάλειψες τὸ πρόσωπό σου καὶ τὄκαμες σιχαμένο.

Ποῦ νἄβρω γὼ γιὰ τέτοιο σίχαμα δάκρυα;

★

Ἦταν ἕνας καιρὸς—καὶ δὲν εἶνε μακρυὰ— ἦταν ἕνας καιρὸς ποῦ τ' ἄγγιγμα τοῦ καταχτητή, ἀκόμα καὶ τοῦ φίλου ἡ παρατήρηση, ἔφτανε νὰ σὲ κάμῃ ν' ἀνταρευθῇς σὰν Ἐγγέλαδος. Δὲν ψηφοῦσες τότε ὁρμὴ καὶ δύναμη· δὲ μέτραες ὀχτροὺς καὶ δὲ λογάριαζες φίλους. Φίλος τὸ χέρι σου, δύναμη τὸ σπαθί σου, ὁ ἑαυτός σου θεός! Σήκωνες ψηλὰ τὸ κορμὶ κι ἁρπαζόσουν στὰ χέρια. Ἔπεφτες. ναί, ξεματωμένος στὸ τέλος μ' ἀπανωθιό σου ὁλογυρνοῦσε ἡ Δόξα . . . Ὦ μαῦρε Βουκέφαλε, ποῦ εἶνε τόρα οἱ θυμοί σου; Ποιὸς κόλλησε βρυκόλακας ἀπάνω σου καὶ σ' ἄδειασε τὴ φλέβα κι οὔτε χαστούκια, οὔτε βρισὲς μποροῦν νὰ σὲ συνεφέρουν; Μαζὶ μὲ τοὺς ἄρχοντές σου μοιράζεις τὰ κόλυβά σου—τὰ πολλὰ ἐκεῖνοι καὶ σὺ τὰ λίγα—τρῶς καὶ θρέφεσαι μὲ τὸν ἑαυτό σου, χταπόδι! Κάθεσαι στὸ τραπέζι καὶ χαροκοπᾶς, λὲς κ' εἶνε ἡ βρωμοζωή σου παράδεισος. Σήκω μωρὲ ὀρθὸς καὶ κλώτσα μακρυὰ τὴν ἄτιμη τάβλα. Ὀρθὸς σηκώσου καὶ τήρα ζερβόδεξα τὸ αἶσχος ποῦ σὲ πνίγει— τὸ ξετσίπωμα. Νῶε μεθύστακα, ἄκου τὰ γέλοια ποῦ βάνουν τὰ παιδιά σου στὴ γύμνια σου καὶ ντύσου!..

★

Ὁ πόνος μὲ σφάζει, ὁ πόνος!.. Βλέπω τὴν καταντιά σου καὶ τὸ δάκρυ ὀμπρίζει στὰ μάτια μου. Μὰ ὄχι· τὸ πίνω καὶ πνίγομαι, δὲν τ' ἀφίνω νὰ τρέξῃ. Ἄτιμε, ἄδικε, ἄμυαλε λαὲ, γιὰ σένα δὲ θὰ τρέξῃ· δὲν τ' ἀξίζεις νὰ τρέξῃ! Μὲ τὸ ποτήρι στὸ χέρι ἐλπίζω γοργά, προσμένω ἀνυπόμονα νὰ καλωσωρίσω τὸ θάνατό σου Σὰν ἄγριος προσμένω νὰ χορέψω τρελλὰ καὶ νὰ τουφεκορίξω ἀπάν' ἀπὸ τὸν τάφο σου ..

Καὶ τότε νὰ σὲ κλάψω, τότε θὰ κλάψω παράνομε.

Ὦ λώθρα τῶν λαῶν, τῶν κρατῶν κλωτσοσκοῦφι, χάσου ἀπ' τὴ ζωή καὶ μὴ ντροπιάζεις τὴ ζωὴ καὶ τὸ δημιουργό της.

ΠΕΤΡΟΣ ΑΒΡΑΜΗΣ

Κάποιου λογιώτατου τοῦ πέθανε τὸ παιδί του· κι ἅμα εἶδε νὰ μαζωχτοῦν πολλοὶ ἄνθρωποι γιὰ τὴν κηδεία, ἔλεγε:

— Ντρέπουμαι νὰ παρουσιάζω σὲ τόσο κόσμο ἕνα μικρὸ παιδάκι.

Ἕνας λογιώτατος μὴν ἔχοντας παράδες ἀναγκάστηκε νὰ πουλῇ τὰ βιβλία του· κ' ἔγραφε τοῦ πατέρα του στὴν ἐπαρχία:

—Νὰ μὲ συχαρῇς, πατέρα! γιατὶ τώρα μὲ θρέφουν τὰ βιβλία.

Ἕνας λογιώτατος εἶδε στὸν ὕπνο του ὅτι πάτησε καρφί· κ' ἐπειδὴ νόμισε ὅταν ξύπνησε ὅτι τοῦ πονεῖ τὸ πόδι τὄδεσε. Καὶ κάποιος ἄλλος μαθόντας τὴν ἀφορμὴ τοῦ εἶπε:

— Μὰ γιατί, χοιστιανέ μου, νὰ κοιμηθῇς ξηπόλυτος;

ΑΠΟΒΡΑΔΑ

ΑΤΕΛΕΙΩΤΟ...

«... Αὐτὸ θὰ συμβῇ καὶ σ' ἐσὲ
καὶ σ' ἐμέ... Ὡστόσο ἄλλα
πουλιὰ θὰ πετάξουν μακρύτερα...
Νίτσε

Ἀτέλειωτ' εἶναι ἡ στράτα μου
κι' ὁ δρόμος πάκλουθῶ...
Ἀτέλειωτ' ἀγκαθόσπαρτη καὶ αἱματοβαμμένη,
σὲ ποιὰ κορφάδα ἡ στράτα μου
καὶ ποῦ στερνὰ παίνει,
κ' ἐγὼ δὲν τὸ γροικῶ...

Λαχάνιασαν, κουράστηκαν
καὶ σὰν ἀπελπισμένοι
μοῦ γνεύουν οἱ συντρόφοι μου
πῶς μάταια τραβῶ.

Μὰ γὼ, μὲ κάποιο ἀπόφωτο
ποὺ ἀπ' τὴν καρδιά μου βγαίνει,
Θυμιέμαι πῶς ἡ στράτα μου
πρὸς κάπου μὲ παγαίνει.

Κι' ἀλύπητος ἀφέντης
Κρατῶντας τὸ Σταυρὸ,
κοὶ πάλε κατοπίσω μου
σὰ σκλάβους τοὺς τραβῶ.

Γιάννινα ΕΥΑΝΘΙΑ ΧΑΤΖΗ

ΜΙΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΗ ΑΓΑΠΗ

Καὶ πλησιάζοντας συγκινημένος κοντὰ σ' ἐκείνη·

— Σὰν ξένος πιὰ 'πὸ σένα, Ἕλλη, μὲ δισταγμὸ τολμῶ νὰ σοῦ μιλήσω. Πολὺ ἀλλάξαμε· δὲν εἴμαστε πιὰ οἱ ἴδιοι· κι' ὅμως ἀπὸ κάπια μακρινὴ ἐνθύμηση, σὰ νὰ αἰστάνουμαι λίγο θάρρος ποῦ μὲ σπρώχνει λίγα λόγια νὰ σοῦ πῶ. Θἄναι πικρά; ὤ, ναὶ καὶ γιὰ τοὺς δυό μας· κι' ὅμως ἐπίτηδες, γι' αὐτὸ ἦρθα ἐδῶ τώρα. Πιστέβω θὰ θελήσεις νὰ τ' ἀκούσεις γιὰ πρώτη καὶ γιὰ ὑστερνὴ φορά.

Ἄπλωσ' ἐκείνη τὸ χέρι της σὰ νἄθελε νὰ τ' ἀκκουμπήσει στὰ χείλη του, νὰ τοῦ κόψει τὴ λυπητερὴ ξεμυστήρεψη καὶ τοῦπε·

— Ὤ, πάψε σὲ παρακαλῶ, μὴ μοῦ θυμίζεις τὰ παλιά.

Η ΠΑΝΤΡΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΛΑΧΤΗΣ

Ἦταν νύχτα βαθειὰ κι' ἀφέγγαρη· ἡ γῆς ἀνάδινε ἀκόμα ζέστα ἀπὸ τὴν ὁλόημερη κάψη τοῦ Ἀλωναριάτικου ἥλιου· πάνου στὲς ἐλῆες ἐτρίλλιζαν ἀδιάκοπα τὰ τριδόνια, καὶ κάπου κάπου ἀκουότουν τοῦ γκιόνη τὸ λάλημα. Στὴν κατοικιά του ὁ Στάθης Πλακίδας ἀγρυπνοῦσε. Ἀκκουμπισμένος στὸ κατῶφλι τοῦ καλυβιοῦ του, ξυπόλυτος καὶ ξεμανίκωτος, ἐκάπνιζε ὑπομονετικὰ προσμένοντας· μέσα τὸ καλύβι ἦταν ἄδειο καὶ σκοταδερό.

«Στάθη» τὸν ἔκραξε μία φωνὴ ταπεινή.

«Ἀφέντη» ἀποκρίθηκε ἀμέσως «καλησπέρα· κόπιασε.» Κ' ἐσηκώθηκε μὲ μίας σιάνοντας τὸ πλατοβράκι του. Ἔπειτα ἔβγαλε σπίθες ἀπὸ ἕνα στρινάρι, ἄναψε στὴν ἴσχνα ἕνα διαφοκέρι, καὶ μὲ τοῦτο τὸ μικρὸ φαναράκι, ποῦ ἐκρεμότουν στὸ θυρόφυλλο καὶ ποῦ τὰ γυαλιά του ἦταν λυγδιασμένα ἀπὸ τὸ λάδι καὶ μαῦρα ἀπὸ τὴν ἀθάλη.

Στὸ λίγο φῶς ἐφάνηκε ἡ μορφὴ τοῦ χωριάτη· ἦταν ψηλὸς καὶ χοντροκάμωτος, μισόκοπος στὰ χρόνια, δίχως γένεια, ἀλλὰ μὲ μικρὸ σταχτὶ μουστάκι, κ' ἦταν κακοφτιασμένα τὰ πιθέματα τοῦ μακρουλοῦ προσώπου του.

«Καλησπέρα Στάθη» τοῦπε ὁ ἄλλος, ἕνας νέος ὤμορφος, ντυμένος μὲ φράγκικα καλὰ ρορέματα καὶ μὲ χαμηλὴ ψάθα στὸ κεφάλι «ἦρθε ἀπόψε;»

«Ξερλίζει» ἀπολογήθηκε μὲ πονηρὸ χαμόγελο «μαζῆ μὲ τὲς ἄλλες γυναῖκες, ἐκεῖ κάτου στάλῶνι· νὰ ἡ φωτιὰ ποῦ τοὺς φέγγει· ἄκου κι τὸ τραγοῦδι τους. Ὅλη μέρα ἐθερίζαμε σήμερα. Δὲ σοῦπα πῶς δὲν ἔχεις νὰ μετανοιώσεις γιατὶ μοῦρριζες τὴ φιλία σου;»

«Θὰ τὸ ἰδοῦμε» ἀπάντησε σοβαρὰ ὁ νέος· «ἔτσι μοῦλεγε κι' ὁ ἄλλος στὲς ἀρχές. Ἐχόρτασε καλὰ καλά, καὶ τώρα μὲ μάχεται».

«Καὶ τόνε φοβᾶσαι;»

«Τὸ θεὸ μοναχὰ φοβοῦμαι».

Μιὰ στιγμὴ ἐτσώπασαν· ὁ νέος ἐκάθησε ἀπάνου σ' ἕνα γογγύλι ξερό, ἐδίπλωσε τὰ πόδια του κι' ἀκκούμπησε στὸ φράχτη τοῦ καλυβιοῦ. Ὁ Στάθης τὸν ἐκοίταζε συλλογισμένος καὶ τοῦπε:

«Κατεβαίνω στάλῶνι· μὴν ἀνησυχᾶς ἂν ἀργήσει· πρέπει νἄβρω τρόπο γιὰ νὰ τήνε στείλω».

Καὶ ἀφοῦ ἐπρόφερε τοῦτα τὰ λόγια, ἐκατέβασε τὰ μάτια ντροπιασμένος κ' ἐπῆρε τὸν κατήφορο μέσα στὰ σκοτάδια τοῦ ἐλαιῶνα.

«Θἄνε τέλος δική μου» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ὁ ἄλλος «ἂς πάει καὶ τὸ κεράλι· ἐχτίκιασα τόσον καιρὸ τώρα».

—

Ὁ Στάθης Πλακίδας ἔφτακε σὲ λίγο στάλῶνι. Ἦταν ἕνα σιάδι ξέφωτο τρογυρισμένο ἀπὸ ἐλῆες μικρόκορμες. Μία φωτιὰ κρεμάμενη σ' ἕνα κλωνάρι ἔκαιε καπνίζοντας· σ' ἕνα μέρος ἦταν μία στίβα ἀστάκια μπαρμπαρόσταρου, ποῦ πέντε γυναῖκες, καθούμενες χάμου μέσα στὰ φλίκουρα καὶ τὰ γένεια, μὲ καλαμένιες ξοῦβλες τἄνοιγαν, τὰ γύμνωναν ἀπὸ τὸ φλοῦδι, κ' ἔτσι παστρεμένα τἄρριχναν μέσα σ' ἕνα ψηλὸ τερτικό. Ἀκούοντας τὰ παστήματα τοῦ Στάθη, παρμένες κι' ὅλας ἀπὸ τὸν κόπο καὶ τὴν ἀγρύπνια, οἱ δουλέφτρες εἶχαν πάψει τὸ τραγοῦδι τους· κι' ἀφτὸς ἀφοῦ τὲς ἐσίμωσε, ἐξεφυτίλισε πρῶτα τὴ φωτιά, ποῦ ἀνάδωκε ἀμέσως περσότερη λάμψη, καὶ, βλέποντας ἔπειτα πῶς τὸ τερτικὸ ἦταν γιομάτο ὡς τὸ χεῖλο, τἄδραξε παραμάσκαλα καὶ τἄδειασε σταλῶνι, ὅπου ἦταν κι' ἄλλα πολλὰ ξεφλουδισμένα ἀστάκια.

«Νυστάζετε» τὲς ἐρώτησε φέρνοντας ὀπίσω στὴ